

Joulun makuja

Suomalaiseen joulupöytään on kerätty herkkuja eri tahoilta tuhansien vuosien ajan. Muinaiset kantasuomalaiset kohtasivat Itämeren alueella baltteja ja germaaneja, joilta opittiin viljelemään *ohraa* ja valmistamaan *puuroa*, *maltaita*, *olutta* ja *leipää*. Balttien opastuksella tutustuttiin myös herkullisiin merikaloihin, *loheen* ja *ankeriaaseen*. Ruotsalaisilta lainattiin myöhemmin *silli* ja *silakka*.

Joulu on kristillisperäinen juhla, joten sen vietto on alkanut vasta keskiajalla. Silloin myös ruokakulttuuri koki suuren muutoksen, kun etelä- ja keskieurooppalaiset tavat ja tuotteet alkoivat tulla tutuiksi sekä kaupan että kirkon välityksellä. Tärkeitä uutuuksia olivat mausteet, esimerkiksi *inkivääri* ja *pippuri*, joiden nimitykset juontuivat Aasian kielistä. *Sinappi* tuli ruotsin ja latinan kautta kreikasta.

Jo keskiajalla Suomeen tuotiin *viikunoita*, joiden nimitys lainattiin ruotsin kautta latinasta. Arvostettu juoma oli rypäleistä valmistettu viini, jota kutsuttiin germaanisella lainasanalla *viina*. Germaaneilta tai skandinaaveilta saatu *kakku* tarkoitti alkuaan pientä leipää. Nämä kaikki mainitaan jo Agricolan teoksissa. Siellä on myös kaneli, mutta siitä käytetään Lutherilta lainattua nimitystä *cinnamet*.

Suurvalta-aikana suomen kieleen virtasi sekä ruotsalaisia että ruotsin välityksellä kauempaa saatuja sanoja. 1600-luvun uutuuksia olivat *riisi* ja *manteli*, *rusina* ja *korintti*, *luumu* ja *kriikuna*, *sokeri* ja *kaneli*, *kinkku* ja *kalkkuna*.

Torttu saatiin 1700-luvulla ranskasta ruotsin kautta. Samaa tietä tulivat arabialainen *siirappi* ja Intian suunnalta *kardemumma*. *Suklaa* oli aluksi suklaajuomaa. Sen raaka-aineen ja asteekinkielisen nimen olivat jo 1500-luvun espanjalaiset löytöretkeilijät tuoneet Eurooppaan, mutta kesti aikansa, ennen kuin chilillä maustetusta tulisesta puurosta osattiin kehitellä eurooppalaisia miellyttävä makea herkku.

Kaiken eksotiikan vastapainoksi on mukava todeta, että joulun perinteiset laatikot edustavat ilmeisesti suomalaisten omaa tuotekehittelyä. *Laatikko*-sana on kyllä lainaa ruotsista tai alasaksasta, mutta siellä se on tarkoittanut vain kirstua tai muuta säilytysastiaa. Suomessa siitä on tullut myös uuniruokien valmistusastian ja tällaisessa astiassa valmistetun makoisan ruokalajin nimi.